

26 april 2018

Onderwerp: Advies aan de collegevormende partijen in de gemeente Utrecht m.b.t. de culturele diversiteit

Geachte heer/mevrouw,

Uit onderzoek blijkt dat het thema “samenleven” nog steeds als het grootste probleem wordt ervaren door Nederlanders, gevolgd door “integratie en immigratie”.¹ Er zijn immers ook in Utrecht barrières die “samenleven” en “integratie” voor bepaalde groepen bemoeilijken. Zo blijven discriminatie en uitsluiting van bevolkingsgroepen hardnekkige problemen. Op de arbeidsmarkt wordt namelijk nog steeds gediscrimineerd op grond van achternaam en afkomst. Kansengelijkheid is nog lang geen realiteit in Utrecht. Discriminatie en uitsluiting vormen daarmee belangrijke factoren voor polarisatie en radicalisering. Daardoor lijken groepen in de stad uit elkaar te groeien. Dat gebeurt niet alleen op sociaaleconomisch-, maar ook op fysiek vlak. Denk aan de segregatie in wonen, onderwijs en de groeiende economische ongelijkheid tussen mensen.

Juist in tijden van polarisering staat Saluti pal voor de culturele diversiteit in Utrecht. Wij omarmen de veelkleurigheid in de stad en zoeken naar verbinding tussen mensen. Die veelkleurigheid moet leiden tot kansen voor iedereen. Iedereen doet gelijkwaardig mee, mag zichzelf zijn en zichtbaar zijn in de publieke ruimte. Niemand wordt afgerekend op zijn etniciteit, cultuur of religie. In het kader van die diversiteit en gelijke kansen voor iedereen willen wij een aantal zorgen met u delen:

Segregatie in het onderwijs

Ga de segregatie in het basis en voortgezet onderwijs zoveel mogelijk tegen. In Utrecht gaan kinderen van ouders met een hoog inkomen namelijk steeds vaker naar basisscholen waar ook andere kinderen met rijke ouders op zitten. De verschillen tussen arm en rijk komen volgens de onderwijsinspectie doordat mensen met hetzelfde inkomen, opleidingsniveau en eventuele migratie-achtergrond bij elkaar in de buurt wonen. Utrecht heeft op drie gemeenten na het hoogste segregatiecijfer.² Wij hopen dat het nieuwe college dit probleem oppakt.

Taalachterstand

Om mee te kunnen doen in de Nederlandse samenleving is taalbeheersing een essentiële voorwaarde. Met name onder migranten is nog altijd sprake van onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal. Daarom is het van belang dat de gemeente blijft werken aan zowel het voorkomen

¹ Burgerperspectieven, SCP, 2018-1, Den Haag

² Hoofdlijnen De Staat van het Onderwijs, Inspectie van het Onderwijs, 2018, Utrecht

van taalachterstanden bij jonge kinderen in de voor- en vroegschoolse educatie als aan het vergroten van de taalvaardigheid bij jongeren en hun ouders

Armoede onder oudere migranten

Pak de armoede onder oudere migranten aan. Met name onder migrantenouders is sprake van armoede. Het overgrote deel van de migranten van de 1^e generatie kan niet beschikken over een volledige AOW uitkering en heeft onvoldoende kennis van allerlei regelingen en voorzieningen voor mensen met een minimuminkomen. Saluti realiseert zich dat de gemeente dit probleem niet echt kan oplossen. Wel dringen we aan op gerichte voorlichting, bijvoorbeeld door de aanstelling van migranteninkomensconsulenten die op huisbezoek gaan en de betreffende ouders ondersteunen bij het verkrijgen van aanvullende voorzieningen.

Kloof met etnische ondernemers:

Ontwikkel beleid om de communicatie met etnische ondernemers in de stad te bevorderen. Er is immers een kloof tussen reguliere instanties en etnische ondernemers. Men weet de weg naar ondersteuning soms niet goed te vinden. Instanties weten etnische ondernemers ook niet goed te bereiken met hun reguliere ondersteuningsmogelijkheden en communicatiekanalen. Mede hierdoor starten etnische ondernemers vaker dan autochtone ondernemers een eigen onderneming zonder goede fundering.³ Ook blijkt dat de etnische ondernemers moeilijk de weg vinden naar een brede klantengroep en vestigen zij zich in die wijken waar veel migranten wonen. Daardoor zien we een groeiende kloof tussen etnische ondernemers en andere ondernemers.

Werkloosheid onder migrantenjongeren:

Vergroot de kansen van migrantenjongeren op de arbeidsmarkt. De werkloosheid onder jongeren met een migratie achtergrond is twee keer zo groot als die onder jongeren met een Nederlandse achtergrond. In 2017 gaat het om respectievelijk 14,9 en 7,2 procent van de jeugd in de betreffende categorie die op zoek is naar betaald werk.⁴ Grote groepen migrantenjongeren staan hierdoor aan de kant, met alle mogelijke risico's van dien: een cultuur van zij tegen wij, een negatief zelfbeeld onder migranten jongeren, verlies van talent en het gevoel niet welkom te zijn in deze samenleving.

Dit vraagt ook van het gemeentebestuur om een krachtdadige aanpak. Die moet zich richten op het nog sterker tegengaan van schooluitval en op het verkrijgen van een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt door iedere jongere. Maar minstens zo belangrijk is het scherp bestrijden van discriminatie op de arbeidsmarkt. De gemeente kan hierin zelf een rol spelen door in haar aannamebeleid juist aan migrantenjongeren de voorkeur te geven bij een gelijke geschiktheid. Wij vragen u met klem om in samenspraak met sociale partners en het onderwijs nog meer te investeren in een voortvarende aanpak wat leidt tot meer kansen voor migrantenjongeren op de arbeidsmarkt.

Cultuursensitief werken

Utrechters kunnen voor verschillende hulpvragen en initiatieven bij de buurtteams en sociaalmakelaars terecht. Wanneer mensen behoefte hebben aan ondersteuning, mogen taalbarrières bijvoorbeeld geen rol spelen. Daarom horen professionals in de buurtteams, ondersteuning en (thuis)zorg aan te sluiten bij het dagelijks leven van bewoners:

- De toegankelijkheid en aansluiting bij o.a. buurtteams voor (laagtaalvaardige) bewoners met een migratieachtergrond is voor verbetering vatbaar. Bevorder derhalve het cultuursensitief

³ Etnisch ondernemerschap; een kleinschalig kwalitatief onderzoek in de stad Utrecht, Art.1 Midden Nederland, 2016, Utrecht

⁴ CBS, 2018

werken bij sociale makelaars en de buurtteams. Cultuursensitief werken moet dieper in het systeem van de gemeente en de buurtteamorganisaties gaan zitten. Er is een intensievere deskundigheidsbevordering onder professionals nodig. Maak als gemeente daar geld voor vrij. Daarbij is het belangrijk dat de buurtteams een afspiegeling zijn van de buurten waarin ze werken.

- Maak verder cultuursensitief werken een vast criterium bij subsidieverlening voor alle welzijnsorganisaties. Dit vraagstuk speelt zich namelijk op alle facetten van het welzijnswerk af.

Huisvesting voor oudere migranten

Het aantal 65-plussers in Utrecht zal de komende 15 jaar met ongeveer 13.000 mensen toenemen. Ongeveer 30 procent van de 65-plussers heeft een inkomen lager dan 125% van het sociaal minimum. Aan de andere kant daalt het aantal ouderen dat een indicatie krijgt voor wonen in een zorginstelling. Dat betekent dat ouderen met fysieke beperkingen dus zelfstandig thuis zullen (moeten) wonen. Het aantal oudere migranten zal in de komende periode meer dan evenredig toenemen. Hiervoor is het nodig dat de woningen voor ook migrantenouderen betaalbaar en geschikt dienen te zijn, zodat zij zich zelfstandig kunnen redden en zorg kan worden aangeboden. De voorheen vanzelfsprekende mantelzorg neemt ook bij hen af door hogere arbeidsparticipatie en arbeidscarrière van de kinderen:

- Onder migrantenouderen wil een groter deel bij elkaar wonen. Saluti verzoekt derhalve de onderhandelaars om woon-zorg initiatieven te stimuleren en te realiseren conform motie 39 die werd aangenomen door de meerderheid van de gemeenteraad.
- Er moet bij de bouw of herinrichting van wijken meer variatie komt in woningen. Het gaat niet alleen om het mengen van koop-, huur en vrijesectorwoningen, maar ook om woningen voor o.a. ouderen.
- Bouw betaalbare, geschikte sociale huurwoningen voor (zorgbehoevende) ouderen.
- Geef daarbij in het bijzonder aandacht voor de huisvesting van oudere migranten. De gemeente dient hiervoor de regie en een actieve rol op zich te nemen.
- Bevorder verder het investeerdersklimaat in de stad zodat leegkomend (zorg)vastgoed geschikt kan worden gemaakt voor de woonzorginitiatieven en/of nieuwbouw mogelijk wordt.
- Neem tevens de realisatie van een aantal woon(zorg) initiatieven in de prestatieafspraken op.

Het ondersteunen van migrantenzelforganisaties

Migrantenzelforganisaties vertegenwoordigen de veelkleurigheid van de stad. In toenemende mate wordt er beroep op hen gedaan om een brugfunctie tussen een tamelijk onbereikbare doelgroepen en de lokale overheid te vervullen. Bovendien geven zij signalen van kwetsbare burgers – die niet in beeld zijn bij de gemeente- door aan beleidsmakers. Met het verbreken en bij tijd en wijle negeren van de intensieve banden met dergelijke organisaties is er echter van een “brug” weinig sprake. Dit terwijl bij vraagstukken zoals de diversiteit binnen de kunst- en cultuursector, de gebrekkige communicatie van officiële instanties met etnische ondernemers, integratie van vluchtelingen, cultuursensitief werken binnen de zorgsector en huisvesting voor oudere migranten, de migrantenzelforganisaties een belangrijke rol kunnen spelen met hun kennis, netwerken en de signalen die zij opvangen vanuit de gemeenschappen.

Uit onderzoek van Saluti onder migrantenzelforganisaties blijkt echter dat momenteel migrantenzelforganisaties onvoldoende in staat zijn om als gesprekspartner van de gemeente te fungeren. Zo ontbreekt er deskundigheid over de werking van het gemeentelijk apparaat bij deze organisaties, maar ook onvoldoende kennis van hoe belangen van de doelgroep dienen te worden behartigd. En het gevoel van uitsluiting neemt toe:

- Intensiveer daarom als gemeente de contacten met de migrantenzelforganisaties en blijf deze onderhouden.
- Betrek de migrantenzelforganisatie bij thema's rondom diversiteit.
- Investeer als gemeente in het professionaliseren van – in ieder geval een groep onmisbare – migrantenzelforganisaties.

Diversiteit in de kunst en cultuur

Utrecht heeft de ambitie om in de nabije toekomst een "culturele metropool" te worden. Om deze ambitie te realiseren kunnen de gemeente en de culturele instellingen niet voorbijgaan aan de meer dan 250 etniciteiten die de stad telt. Saluti is van mening dat het superdiverse karakter van de stad en wijken kan bijdragen om de ambitie als culturele metropool te realiseren.

Daarnaast is Saluti van mening dat de grote diversiteit aan kunst en cultuur een belangrijke rol kan spelen in het slechten van de steeds meer toenemende tweedeling in de stad. Uit een recent onderzoek naar culturele diversiteit binnen de publiek gefinancierde culturele instellingen blijkt echter dat er daar nog overwegend sprake is van een 'blanke monocultuur'. Dit terwijl 90% van deze instellingen culturele diversiteit een belangrijk onderwerp vindt en 80% meent dat culturele diversiteit een basishouding of mentaliteit moet zijn. Dat vonden overigens het vorige college en de meerderheid van de zittende raadsleden ook:

- Daarvoor is het nodig dat de gemeente duidelijke (subsidie)criteria stelt aan de culturele instellingen op het gebied van programmering, publieksbereik, personele samenstelling, bestuurlijke organisatie en partnerships conform de code culturele diversiteit.
- Saluti waardeert het honoreren van de bijzondere inzet van onder meer de cultuurhuizen en wijkcultuurhuizen mede door hun focus op nieuwkomers en wijkbetrokkenheid. Door de veelzijdigheid en diversiteit van het culturele aanbod in de wijken is cultuur bereikbaar voor iedere Utrechter. Toch adviseert Saluti de gemeente Utrecht nog steviger in te zetten op de verbinding van stad en wijken. Buurten en wijken kunnen fungeren als catwalk voor integratie. Maar de verbinding met het stedelijke, de geschiedenis en de toekomst van de stad zijn van groot belang voor werkelijke inclusiviteit.
- Verder vragen wij aandacht voor cultuureducatie onder jongeren. Cultuureducatie stimuleert namelijk de ontplooiing van talenten en levert daarmee een onmisbare bijdrage aan het onderwijs en de ontwikkeling van het kind. Een actieve rol van scholen bij het realiseren van samenhangende programma's en activiteiten van culturele instellingen en de wijkcultuurhuizen is daarbij noodzakelijk. Scholen en maatschappelijke organisaties weten echter onvoldoende van de fondsenstructuur in de kunst en cultuursector. Er is derhalve behoefte aan voorlichting over de fondsenstructuur bij deze clubs (zowel landelijk als lokaal).

Tenslotte: Het superdiverse karakter van Utrecht, waar in de nabije toekomst iedereen in Utrecht behoort tot een etnische minderheid, vraagt om nieuwe vormen van participatie en bestuur. Bestaande beelden van de 'gevestigde autochtoon', de 'allochtone nieuwkomer' vragen om aanpassingen. Belangen en behoeften kunnen niet automatische meer vanuit die

beelden worden gedefinieerd. Saluti vraagt dan ook van het college deze nieuwe werkelijkheid zichtbaar op te pakken door met alle partijen in dialoog te gaan om vorm te geven aan onze nieuwe superdiverse stad.

We hopen met deze aanbevelingen een bijdrage te leveren aan een gemeentelijk beleid dat recht doet aan de diversiteit in onze stad en dat iedereen de kans geeft om mee te doen in de samenleving, ervan uitgaande dat de gemeente zelf ook hard zal werken aan diversiteit binnen haar eigen personeelsbestand.

Daarmee willen wij niet de indruk wekken dat er de afgelopen jaren op dit terrein niets is gepresteerd. Nee, er is zeker sprake van een goede aanzet. Maar het kan beter en we rekenen op u als gemeentebestuurders om het ingezette beleid voort te zetten en op een aantal punten te intensiveren

Wij zijn graag bereid tot het geven van een toelichting op de punten in de brief en wensen u een vruchtbare onderhandeling toe.

Met vriendelijke groet,

Saluti
Stedelijk Adviesorgaan Interculturalisatie

Lid van het Maatschappelijk Netwerk Utrecht (MNU)